

Asia: VN/23753/2021

Lausuntopyyntö sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Voimassa olevan sosiaalisesta luototuksesta annetun lain 1 §:n mukaan sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tavoitteena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä sekä ylivelkaantumista ja edistää itsenäistä selviytymistä. Tarkoitus on hyvä ja tärkeä ja on toimintana osa julkista sosiaalihuoltoa.

Sosiaalinen luototus on luonteeltaan sosiaaliturvan muita muotoja, erityisesti sosiaalipalveluja ja toimeentulotukea täydentävä. Sillä on myös vahva linkki myös ylivelkaantumisen kokonaisuuteen. Sosiaalista luototusta on otettu kunnissa kuitenkin varsin hitaasti käyttöön, koska siihen liittyy kysymysmerkkejä vaikuttavuushyötyjen ja toimintamallien osalta sekä ajatellaan, että asiakkaiden auttamista voidaan tehdä myös vaihtoehtoisilla tavoilla.

Sosiaalinen luotto on sellaisia inhimillisiä tilanteita varten, kun elämässä ilmenee odottamattomia taloudellisia haasteita. Näitä tilanteita – joihin rahoituslaitokset eivät välttämättä myönnä lisäluottoa – ovat esimerkiksi yllättävät luottolaskut, piikki sähkönkulutuksessa, lohjennut hammas tai uuden asunnon ennakoitua suurempi takuuvuokra. Useat kunnat myöntävät tällä hetkellä näitä samoja edellä mainittuja asioita täydentävänä tai harkinnanvaraisena toimeentulotukena joko korvaten tarpeet kokonaan tai osittain, jolloin asiakas saa suoran taloudellisen tuen erillisen velkajärjestelyn sijaan. Tämä on järjestelynä kevyempi ja nopeampi.

Aiemmin maksuhäiriömerkintä on näkynyt velallisen tiedoissa vähintään kahden vuoden ajan, vaikka velka olisi jo maksettu. Vanha maksuhäiriömerkintä on voinut vaikeuttaa esimerkiksi vuokra-asunnon, pesukoneen osamaksulla ostamista tai kotivakuutuksen saamista merkittävästi. Maksuhäiriömerkinnät poistuvat jatkossa kuukauden kuluessa siitä, kun velka on maksettu. Uudet maksuhäiriömerkinnät eivät myöskään enää pidennä vanhojen säilytysaikoja, vaan jokainen

merkintä käsitellään omanaan. Tältä osin siis asiakkaiden tilanne on joka tapauksessa helpottumassa ja ongelmiin, joihin sosiaalisella luototuksella yritetään saada ratkaisua, saadaan jo tältä osin parannusta muutenkin.

Asiakokonaisuuden osalta muutama asia aiheuttaa pohdintaa.

1. Onko järjestelmä toimintamuotona kustannustehokasta? Mahtaako tämän järjestelmän pystyttäminen ja pystyssä pitäminen maksaa enemmän, kuin että annettaisiin suoraa tukea toimeentulotuen kautta sitä tarvitseville?
2. Tällä hetkellä Tampereella hakemuksissa on 3-4kk käsittelyviive. Näin pitkä ratkaisuviive tuo haasteita akuuttien taloudellisten ongelmatilanteiden ratkaisuun ja tätä kautta asiakkaan ongelma pitkittyy verrattuna toimeentulotukeen.
3. Jos järjestelyllä korvataan asiakkaan velkajärjestelyitä muihin yksityisiin pikavippiyhtiöihin nähden, niin siirtyykö järjestelyn etu näille yritykselle? Kun saldo on jälleen puhdas ja yritys on saanut velkansa pois, niin asiakas voi ottaa heiltä uutta. Luottotappio jää sosiaalisen luototuksen järjestäjälle ja yksityiset pikavippiyhtiöt keräävät hyödyn.

Pirkanmaan hyvinvointialueen rahoitus näyttää tällä hetkellä kaikkineen riittämättömältä jo olemassa oleviin pakottaviin velvoitteisiin. Uusien velvoittavien palveluiden käyttöönotto tuleekin valtion taholta rahoittaa erillisesti, jos sellaisia käyttöön otetaan.

Harkintaa tulee myös käyttää siinä, että kestävyysvajeen jatkuvasti pahentuessa tulee julkisten varojen kohdentamisessa käyttää vaikuttavuusperusteista analysointia. Jos tällainen palvelu rajoittaa jonkin jo olemassa olevan palvelun toteuttamista kiinteän rahoitusraamin olemassa ollessa, niin minkä palvelun vaikuttavuus on todellisuudessa suurinta? Niukkoja resursseja tulisi kohdentaa vaikuttavuusperusteisesti asioihin, joissa niistä on eniten hyötyä. Sosiaalinen luototus ei välttämättä tällä hetkellä näyttäydä sellaisena nykytoimijoiden keskuudessa, vaikka siinäkin luonnollisesti hyvin tärkeästä asiasta on myös kyse.

Hannola Mikko
Pirkanmaan hyvinvointialue - Talouden valmistelukokonaisuuden johtaja